

Keelte õppimine ja mitmekeelsuse väärtustamine ühiskonnas

Martin Ehala

TÜ Narva Kolledžis 19.04.2013

Ettekande teemad

- **Ülevaade:** Infoühiskonna nõuded emakeele- ja võõrkeeleeõppele.
- **Seminar:** LAK-õppe metoodika põhimõtteid ja võtteid.
- **Motivatsiooniks:** mitmekeelsuse eelistest.

Keeleõppe konteksti muutused

- Infotehnoloogia ja elektroonilise kommunikatsiooni levik on kaasa toonud:
 - audiovisuaalse info domineerimise kirjaliku info üle
 - mitmekeelsed keelekeskkonnad
 - rafineeritud mõjutamisviisid meedias
 - informatsiooniplahvatuse
 - innovatsiooni ja teeninduse osakaalu kasvu majanduses

Infoühiskond

- Infoühiskond on teadmistepõhine ühiskond, see seab pideva õppimise inimtegevuse keskmesse. Õppimine toimub ülekaalukalt keele vahendusel.
- **Kunagi varem pole keeleoskusel olnud nii suur mõju hariduslikule edukusele.**
- Infoühiskond on selline ühiskond, kus info loomisel, levitamisel, vahetamisel, kasutamisel ja manipuleerimisel on oluline koht majanduses, poliitikas ja kultuuris.
- **Kunagi varem pole keeleoskusel olnud nii suur tähtsus inimese tööalasele edukusele.**

Infoühiskonna mõju keelekasutusele

- Kahanenud on lugemine meelelahutuseks
- Kirjeldav sõnavara on kahanenud
- Väiksem kokkupuude korrektse tekstiga
- Infootsipädevuse tähtsustumine
- Suhtluspädevuse tähtsustumine
- Kriitilise lugemisoskuse tähtsustumine
- Funktsionaalse keeleoskuse tähtsustumine
- Uute žanride esiletõus: netikeel, blogid, säutsud Facebooki sissekanded, Youtube'i videod

Muutused emakeeleõppes

- Traditsiooniline emakeeleõpe:
 - Grammatiline ehitus ja analüüs
 - Kirjakeele- ja ortograafiareeglid
 - Kirjandite kirjutamine
- Uus emakeeleõpetus:
 - Funktsionaalse keelepädevuse arendamine
 - Meediakirjaoskuse arendamine
 - Õigekirja ja kirjakeele kasutusoskus

Praktiline eesti keel

- Uues GRÕKis on esmakordselt sees uuest emakeeleõpetusest lähtuvad kursused Praktiline eesti keel I, II, III:
- Praktilise eesti keele kursuste õppesisu on toimingukeskne: eesmärgiks on toime tulla igapäevase kommunikatsiooniga.
- Tähelepanu pööratakse suulisele ja kirjalikule eneseväljendusele, kirjutatud ja kõneldud teksti tähenduse mõistmisele ja õigekirjale.

	1. teema Hundid söönud, lambad terved	2. teema Vali mind!	3. teema Tahan sulle öelda ...
Lugemine	Uudistekstid Uudisfotod Näha hunti vabana on suur õnn	Sõbrad kogu eluks Valimisprogramm	Sarah Kane'i monoloog Evald Hermaküla kirjad Üksikute püha
Kõnelemine	Argumenteerimine Väitlemine	Arutelu poliitika üle Valimisdebatt Poliitiline kõne	Arutelu armastusest ja üksindusest
Kirjutamine	Uudis Arvamus	Arvamus Valimisprogramm Hääletusprotokoll Ajaleheartikkel	Armastuskiri Valentinipäeva salmid Kiri iseendale
Keelestruktuurid	Sündmuse keelelise esituse viisid	Valimisprogrammi stiil Modaalverbid	Määrsõnad Hüüdsõnad
Sõnavara	Sünonüümsed väljendid	Poliitilise retoorika ja valimisdebati väljendid	Armastuse määrsõnad Kujundiilud väljendid
Õigekiri	Eri- ja samaliigiliste lauseliikmete kirjavahemärgistus	Loetelude vormistamine Tegusõnatuletiste kokku- ja lahkukirjutus	Aadresside vormistamine Lause kirjavahemärgistus

MARTIN EHALA MARE KITSNIK PRAKTIINE EESTI KEEL

11. KLASS
2. VIIK

LUGEMINE: uudistekstid, uudisfotod, ajaleheartikkel

KÕNELEMINE: argumenteerimine ja väitlemine

KIRJUTAMINE: uudis, arvamus

KEELESTRUKTUURID: sündmuse keelalise esituse viisid

SÕNAVARA: sünonüümsed väljendid

ÕIGEKIRI: kirjavahemärgistuse kordamine

LUGEMINE / KUULAMINE: monoloog, arvamuslugu, valimisprogramm ja -debatt

KÕNELEMINE: arutelu poliitika üle, ajurünnak, debatt, poliitiline kõne

KIRJUTAMINE: arvamus, valimisprogramm, hääletusprotokoll, artikkel

KEELESTRUKTUURID: valimisprogrammi stiil, modaalverbid

SÕNAVARA: poliitilise retoorika ja valimisdebati väljendid

ÕIGEKIRI: loetelud, tegusõnatuletiste kokku- ja lahkukirjutus

LUGEMINE / KUULAMINE: armastuskirjad, armastusmonoloog, artikkel

KÕNELEMINE: arutelu armastuse avaldamisest ja üksindusest

KIRJUTAMINE: armastuskiri, valentinipäeva salmid, kiri iseendale

KEELESTRUKTUURID: mäarsõnad ja hüüdsõnad

SÕNAVARA: armastuse mäarsõnad, kujundlikud väljendid

ÕIGEKIRI: aadressi vormistamine, lause kirjavahemärgistus

Muutused teiste keelte õppes

- Traditsiooniline võõrkeeleeõpe:
 - Kogu õppetegevus sihtkeeles
 - Keelekümblus
 - LAK-õpe
- Uus võõrkeeleeõpetus:
 - Emakeeleoskus on teiste keelte omandamise alus
 - Kakskeelne omandamisprotsess on efektiivsem
 - Emakeele sihipärane kasutamine alg- ja kesktaseme õppes.
 - Emakeele sihipärane kasutamine LAK-õppes.

Kakskeelne pööre keeleõppes

- Butzkamm, W ja Caldwell, J. A. W. (2009) *The Bilingual Reform: A Paradigm Shift in Foreign Language Teaching*. Tübingen: Narr.
- Turnbull, M. ja Dailey-O'Cain, J. (Toim.). (2009). *First language use in second and foreign language learning*. Bristol, UK: Multilingual Matters.
- Hall, G. Ja G. Cook (2012). "Own-language use in language teaching and learning." *Language Teaching* 45(03): 271-308.

Keel ja mõtlemine

- Inimene tunnetab maailma suures osas oma emakeele (esimese keele, K1) kaudu.
- Mõtlemisprotsessid on selles keeles kõige kiiremad ja arusaamine kõige täielikum.
- Igasugune õppimine nõuab vaimse energia kulutamist. Uue keele omandamine samamoodi.

Keerukuse arvestamine LAK õppes

- LAK õppe planeerimisel tuleks arvestada nelja võimalusega kuidas ainealased ja keelealased õppeeesmärgid igal õppimisetapil kombineeruvad:
 1. Keeleliselt **lihtne** – tunnetuslikult **lihtne**
 2. Keeleliselt **lihtne** – tunnetuslikult **keerukas**
 3. Keeleliselt **keerukas** – tunnetuslikult **keerukas**
 4. Keeleliselt **keerukas** – tunnetuslikult **lihtne**

Järeldusi LAK-õppele

- LAK-õppes on kognitiivne koormus tavaõppega võrreldes kolmekordne: a) aine õppimine, b) uue keele õppimine, c) tunnetamine võõrkeele kaudu.
- Võõrkeeles õppimine on efektiivne alates C1 tasemest.
- B2 tasemel on vajalik LAK metoodika ja õppevara (mida tegelikult pole eriti olemas).
- B1 tasemel on õigem keskenduda ainult keelele.
- A tasemel võib LAK-õpe tõhus olla vaid varase keelekümblusena algkoolis.

Mida teha, kui õpilased ei ole veel B2?

- Väikse tunnetusliku koormusega oskusainete kasutamine LAK-õppes – kehaline kasvatus, muusika, jt
- Praktilise eesti keele kursuste kasutamine eestikeelse aineõppe osakaalu arvestamisel.
- Veidi B2st nõrgema tasemega õpilaste puhul võiks kaaluda ka kõigi kolme praktilise eesti keele kursuse õpetamist 10. klassis
- Sellisel juhul olek aine 3 tundi nädalas õppeaasta jooksul.
- See peaks tõstma keeletaset, et 11. ja 12. klassis õppida keerukamaid aineid eesti keeles.

Praktiline eesti keel teise keelena

- Autor: Mare Kitsnik
- Põhineb eestikeelsel, kuid on kohandatud ja täiendatud vastavalt K2 õppija vajadustele.
- Sobib tööks B2-C1 tasemel õpilastega.
- Arendab üldakadeemilist sõnavara.
- Sisuelemendid:
 - lugemis- ja analüüsitekstdid;
 - harjutused kõigi osaoskuste arendamiseks;
 - grammatikaseletused ja kommunikatiivsed grammatikaharjutused;
 - praktilised tekstiloome ja –mõistmisharjutused;
 - sõnaloendid ning sõnavaraharjutused;
 - selgitused tekstide loomiseks koos näidistega.
- Käsikiri üleval Uue emakeeleõpetuse veebivaramus
- www.kynnimees.ee/ue

Metoodilisi nippe B2 tasemel

- Aineosale eelnev sõnavaraõpe.
- Emakeele kasutamine LAK aineõppes:
 - Slaidid või õppevara ühes, õpetaja kõne teises keeles.
 - „Võileib“ – emakeelne selgitus sihtkeele teksti sees.
 - Koodivahetus õpilaste kõnes.
 - Millised veel?
- Interaktiivsed õppemeetodid, mis ergutavad suhtlema:
 - Paaristööd
 - Rühmatööd
 - Diskussioonid
- Vältida korraka nõudlikku keelekasutust ja nõudlikku tunnetust vajavaid õppetegevusi.

Metoodilisi nippe B2 tasemel

- Eestikeelne kokkuvõte kakskeelsest tunnist:
 - Memo
 - Vajab väga lühikest aega (1-2 minutit), puudutab mingit kõne all olnud detaili või taustateadmisi. Ei ole pikem ühes lõigust.
 - Logi
 - Perioodiline kokkuvõte õpitavast, eneserefleksioon, õpitavaga suhtestumine
 - Tunnikokkuvõte
 - ca 5 minutiline kokkuvõte tunnis omandatust, eeldus klassist lahkumiseks. Sellel võib olla kaasatöötamise kontrolli funktsioon
- Milliseid nippe teie kasutate?

Veelkord keel ja mõtlemine

- Inimene tunnetab maailma suures osas oma emakeele kaudu.
- Keeled on aga oma ehituselt erinevad, näiteks:
 - grammatilise sugu on indoeuroopa keeltes, aga mitte soome-ugri keeltes.
 - grammatiline tulevik puudub soome-ugri keeltes puudub, aga indoeuroopa keeltes on olemas.
- Seega, indoeuroopa keeled liigendavad maailma mõnevõrra teisiti kui soome-ugri keeled.
- Kas nende kõnelejad mõtlevad ka veidi omamoodi?

- Edward Sapir ja Benjamin Lee Whorf olid 20 sajandi esimese poole ameerika keeleteadlased.

Keele mõju mõtlemisele

- Whorf täheldas, et silt „Tühjad bensiinivaadid“ muutis inimesed hooletumaks kui silt „Bensiinivaadid“
- Eesti keeles on üks sõna *sinine* vene keeles kaks sõna *goluboi* ja *sinii*.
- Vikerkaare värve nimetades nimetavad eri rahvad eri arvu.
- Piibli tõlkimise probleemid

Seisund või protsess

- John Lucy uuring tööõnnetustest Turu Läänis Soomes.
- Võrreldi soomlasi ja rootslasi
- Soomlastel tööõnnetusi rohkem
- Järeldus: see on põhjustatud erinevast viisist, kuidas soome ja rootsi keel liigendab maailma.
- Soome keel staatiliselt, rootsi keel protsessina.

Tulevik ja tervisekäitumine

- Keit Chen (2012) uuris seda kuidas on omavahel seotud tuleviku väljendamine ja majanduskäitumine.
- Võrdles keeli, kus tulevik on selgelt väljendunud ja keeli kus mitte.
- Kui keeles pole tulevikku, siis inimesed säästavad 30% suurema tõenäosusega,
- suitsetavad 24% vähema tõenäosusega,
- on ülekaalulised 13% väiksema tõenäosusega,
- on 29% ulatuses kehaliselt aktiivsemad.
- Põhjus, olevikul ja tulevikul pole vahet, st tulevik on lähemal, see mõjutab meid rohkem.

Kokkuvõte

- Keel mõjutab meie käitumist.
- Iseäranis tugevalt ükskeelseid inimesi, sest nad ei näe alternatiive.
- Kaht või mitut keelt kõnelevad inimesed on rohkem iseenda peremehed.
- Nii on keeleline mitmekesisus rikkus, mitte nuhtlus (Baabel).
- See võimaldab maailmast avastada midagi uut alati, mida mõni teine keel ei võimalda nii hästi.